

Van 'ZeurPieten' tot 'Jenny d'Arc'

*Een kwalitatief onderzoek naar het gebruik van frames in de zwartepietendiscussie door
traditionele geschreven media na de 'Slag om Dokkum'*

Naam: Jenneke Wisselink, J.W.A
Studentnummer: 5663539
Bachelor: Nederlandse Taal en Cultuur
Richting: Taalbeheersing
Begeleider: dr. P. Mak
Tweede lezer: dr. H. den Ouden
Datum: 31-1-2020

Utrecht University

Samenvatting onderzoek

De zwartepietendiscussie is sinds enkele jaren een verhit nationaal debat. Een belangrijk deel van de discussie wordt gevoerd in de media. Een gebeurtenis die zorgde voor een sterke impuls in het debat, was de snelwegblokkade van de A7 richting Dokkum tijdens de nationale intocht van Sinterklaas in 2017. Aan de hand van artikelen uit vier grote landelijke kranten uit najaar van 2017 is onderzocht welke frames gebruikt zijn in de berichtgeving over de zwartepietendiscussie. Dit onderzoek werd gedaan op basis van de volgende onderzoeksvraag: *'Welke frames worden in de discussie over Zwarte Piet gebruikt in landelijke geschreven traditionele nieuwsmedia en op welke manier verhouden deze zich tot bestaande generieke frames in de literatuur over framing?'* De wijze van onderzoek was inductief en kwalitatief. Met behulp van *framing devices* (taalkenmerken uit de artikelen zoals metaforen, voorbeelden en woordkeuze) en *reasoning devices* (de probleemdefinitie, oorzaak, gevolg en oplossing van het probleem) zijn vier verschillende frames in kaart gebracht. De frames zijn: het 'provincie versus Randstad'-frame, het 'traditioneel kinderfeest'-frame, het 'inclusief kinderfeest'-frame en het 'moord' op het demonstratierecht'-frame. Tot slot zijn deze specifieke frames vergeleken met generieke frames uit de literatuur, namelijk het *conflict frame*, het *human interest frame*, het *morality frame*, het *economic consequences frame* en het *responsibility frame*. Hieruit bleek dat hoewel de specifieke frames enige overeenkomsten hebben met de generieke frames, er geen één-op-één overeenkomst is tussen de frames.

Inhoudsopgave

<i>Inleiding</i>	pag. 4
<i>Theoretisch kader</i>	pag. 7
<i>Methode</i>	pag. 12
<i>Resultaten</i>	pag. 15
<i>Discussie</i>	pag. 22
<i>Conclusie</i>	pag. 24
<i>Bibliografie</i>	pag. 25
<i>Bijlage</i>	pag. 28

Inleiding

‘Zwarte Piet verdeelt stad en ommeland’, kopt Trouw in het najaar van 2017 naar aanleiding van de zwartepietendiscussie (Obbink, 2017). Het debat dat gepaard gaat met de jaarlijkse Sinterklaasviering dient zich even vroeg aan als Sinterklaas-gerelateerde producten in de supermarkt aan het einde van de zomer. De discussie betreft de rol van de bijfiguur Zwarte Piet, die volgens de traditie samen met Sinterklaas elk najaar zijn intocht doet in Nederland om kinderen cadeaus te bezorgen. De bezwaren tegen Zwarte Piet hebben te maken met het uiterlijk voorkomen en karakter dat neergezet wordt bij het opvoeren van de figuur Zwarte Piet. Een zwart geschminkt gelaat, een pruik met donker kroeshaar, grote gouden oorbellen en rood gestifte lippen zijn voorbeelden van uiterlijke kenmerken van Zwarte Piet die door actievoerders worden beschouwd als kwalijke verwijzingen naar koloniale stereotypen van zwarte slaven (Hilhorst & Hermes, 2016).

Hoewel in de jaren 80 van de vorige eeuw ook protesten en demonstraties tegen Zwarte Piet plaatsvonden, heeft de discussie sinds enkele jaren een grotere en hevigere omvang gekregen (Hilhorst & Hermes, 2016). Onderdeel van de oploeiende discussie zijn diverse actiegroepen die de afgelopen jaren hebben geprotesteerd tegen Zwarte Piet, ook bij landelijke intochten van Sinterklaas. Eén van de actievoerders is Quinsy Gario, die in 2011 opgepakt werd, toen hij bij de landelijke intocht een shirt droeg met de tekst ‘Zwarte Piet is racisme’. De gefilmde arrestatie leidde tot opschudding en zorgde ervoor dat Gario de kans kreeg om zijn visie te delen in nationale media (Hilhorst & Hermes, 2016). Ook actiegroep Kick-Out Zwarte Piet (KOZP) verdedigde de afgelopen jaren actief haar standpunt tegen Zwarte Piet, zowel in de media als door protesten bij (landelijke) intochten.

Als gevolg van de zwartepietendiscussie ontstond een letterlijke confrontatie tussen voor- en tegenstanders bij de landelijke intocht van Sinterklaas in Dokkum in 2017. Op zaterdag 18 november 2017 vond de intocht van Sinterklaas plaats in Dokkum, waar enkele bussen met KOZP-actievoerders op weg naar toe waren. Een groep Friezen besloot om de snelweg te blokkeren, zodat de actievoerders de intocht in Dokkum niet konden bereiken. Hoewel de snelwegblokkade door de politie werd opgeheven, verbood Dokkums burgemeester Marga

Waanders de aangekondigde demonstratie alsnog uit angst voor ‘ernstige wanordelijkheden’ (Nieuwenhuis, 2018). KOZP-voorman Jerry Afriyie sprak van een ontnomen demonstratierecht (Van Laarhoven, 2018). Jenny Douwes, die in de media boegbeeld van de snelwegblokkade werd gemaakt, verklaarde tijdens de rechtszaak: ‘Het moest een spontane, ludieke actie zijn. Een langzaamactie. Ik dacht dat ik ook een demonstratie mocht houden’ (De Volkskrant, 2018).

Een interessant aspect van de snelwegblokkade is de berichtgeving omtrent de zaak en de invloed die deze had op de zwartepietendiscussie zoals gevoerd in de media. De Volkskrant kopte bij het verslag over de intocht ‘Dokkum blijft ‘ZeurPieten’-vrij’, een kop die na veel negatieve reacties uiteindelijk werd aangepast (Geelen, 2017). Jenny Douwes werd door Telegraaf ‘Jenny d’Arc’ getiteld, een ‘Friese heldin’ in de ‘Slag om Dokkum’ (Duk, 2017a). Daarnaast komt in de artikelen over de blokkade een tegenstelling tussen de stad en het platteland voor, geïllustreerd door de kop in de opening van deze inleiding. In al deze voorbeelden van berichtgeving is gebruikgemaakt van framing. Bij framing worden bepaalde aspecten van een onderwerp benadrukt, waardoor een bepaalde invalshoek gepromoot wordt (Entman, 1993). Op deze manier wordt een bepaalde visie op een specifiek thema gepromoot. Frames komen naar voren in een tekst door woordkeuze en taalelementen, zoals stereotypen of metaforen. Een voorbeeld van een debat waarin frames een rol spelen is het debat over vluchtelingen (Van Gorp, 2005). Zo gaat het frame waarbij vluchtelingen worden gezien als ‘indringers’ gepaard met metaforen die verwijzen naar water: ‘tsunami’, ‘stroom’ en ‘toevloed’ (Van Gorp, 2006a). Een ander voorbeeld van een onderwerp dat verschillende frames kent is de discussie over toegang tot abortus. De frames die in dit debat bestaan, bijvoorbeeld ‘*pro-life*’ tegenover ‘*pro-choice*’, krijgen door benoeming in berichtgeving meer gewicht (Andsager, 2000). Naast frames die specifiek zijn voor één onderwerp, bestaan er ook meer algemene frames die kunnen voorkomen ongeacht het onderwerp. Een voorbeeld hiervan is het conflictframe, waarbij in berichtgeving nadruk wordt gelegd op de strijd tussen twee partijen (Semetko & Valkenburg, 2000).

Dit onderzoek is opgezet om te achterhalen welke frames gebruikt worden door traditionele, geschreven media in de berichtgeving over de zwartepietendiscussie. Doordat journalisten bij het schrijven van artikelen noodzakelijkerwijs frames gebruiken (Van Gorp, 2006b), vormen

deze artikelen bruikbaar onderzoeksmateriaal. De gebruikte frames in de berichtgeving zijn op die manier een weergave van frames die in het maatschappelijke debat bestaan. Het is interessant om te bekijken hoe de gevonden specifieke frames zich verhouden tot de generieke frames uit de literatuur over frames in nieuwsmedia. In de meeste onderzoeken ligt de nadruk op of generieke frames of specifieke frames (De Vreese, 2005). Onderzoek naar de verhouding tussen specifieke frames uit de zwartepietendiscussie en generieke frames uit de literatuur is daarom een invalshoek die tot nieuwe inzichten kan leiden.

Dit onderzoek probeert antwoord te vinden op de volgende vraag:

Welke frames worden in de discussie over Zwarte Piet gebruikt in landelijke geschreven traditionele nieuwsmedia en op welke manier verhouden deze zich tot bestaande generieke frames in de literatuur over framing?

Om deze onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden, zal ik ten eerste ingaan op het concept framing. Vervolgens zal toegelicht worden welke onderdelen een frame bevat en hoe deze terug te vinden zijn in een tekst. Verder zal volgens de methode van Van Gorp (2007) een inductieve en kwalitatieve analyse worden gedaan waarmee de frames uit de artikelen gehaald worden. Op basis van deze frames en bijbehorende kenmerken die naar voren komen wordt gekeken op welke manier deze zich verhouden tot generieke frames uit de literatuur.

Het concept 'framing' is discipline-overstijgend en raakt aan zowel psychologie, communicatie als sociologie. Hierdoor bestaan er veel verschillende definities van framing (Reese, 2007). Entman (1993) poogt meer uniformiteit te creëren binnen het vakgebied door de volgende definitie van 'framing' voor te stellen: *'To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described'* (p. 52). Een frame kan dus gezien worden als een invalshoek voor een bepaald onderwerp. In het geval van geschreven media komt dit frame naar voren in een tekst of (nieuws)artikel. Een voorbeeld van een bekend debat waarin veel verschillende frames worden gebruikt is het debat over vluchtelingen (Van Gorp, 2006a). Het gebruik van verschillende labels (van 'vreemdelingen' tot 'nieuwkomers') zorgt ervoor dat een bepaalde invalshoek naar voren komt in de tekst. In nieuwsartikelen kunnen verschillende frames binnen een artikel voorkomen (Van Gorp, 2007). Het gebruik van frames is onvermijdelijk bij berichtgeving van het nieuws (Van Gorp, 2006b). Als een journalist verslag doet van een onderwerp of gebeurtenis, vindt noodzakelijk selectie en constructie plaats om bepaalde nieuwsfeiten te kunnen duiden.

Een frame bestaat uit twee onderdelen: *framing devices* en *reasoning devices* (Van Gorp, 2007). Framing devices zijn de tekstuele kenmerken die aanwezig zijn in de tekst. Verschillende *framing devices* die terugkomen in een tekst zijn woordgebruik, formuleringen, metaforen, voorbeelden en beeldspraak (Gamson & Modigliani, 1989). Deze *framing devices* hangen samen met onderliggende structuur van frames, *reasoning devices* (Gamson & Modigliani, 1989). Onder deze term vallen de definitie (wat is het probleem), de oorzaak (wat of wie veroorzaakt het probleem), de verantwoordelijkheid (waarbij/ bij wie ligt de verantwoordelijkheid?) en de oplossing van het probleem dat het frame behandelt. Samen vormen deze twee onderdelen een framebundel of *frame package* (Van Gorp, 2007). Indien er een complete framebundel is, kan dit worden aangeduid als een frame. De *reasoning devices* zijn niet altijd letterlijk genoemd in de tekst, maar kunnen door de *framing devices* geïnterpreteerd worden door de lezer.

Er bestaan twee categorieën frames: *issue-specific frames* (oftewel: specifieke frames) en *generic frames* (oftewel: generieke frames) (De Vreese, 2005). Specifieke frames hebben

slechts betrekking op één bepaald onderwerp of thema. Een voorbeeld van een onderzoek naar specifieke frames is het eerdergenoemde onderzoek naar framing in het debat over vluchtelingen (Van Gorp, 2006a). In dit onderzoek werden frames gedefinieerd die voor dat specifieke debat gelden, zoals het indringerframe. Generieke frames zijn meer algemene frames die bij verschillende onderwerpen voor kunnen komen. Een voorbeeld hiervan is het *economic consequences frame*, dat de economische gevolgen van een bepaald onderwerp benadrukt (Semetko & Valkenburg, 2000). Dit frame kan op heel veel verschillende onderwerpen toegepast worden en is niet afhankelijk van een specifieke context. In de meeste gevallen wordt er bij onderzoek gezocht naar specifieke óf generieke frames. Van Gorp (2006b) stelt dat door de abstractie van een generiek frame, specifieke frames aan generieke frames gelinkt zijn (p. 67). Het generieke frame dient dan als een *master frame* waar een specifiek frame onder kan vallen.

Frames bestaan niet alleen in tekst. Entman (1993) stelt dat frames op vier verschillende plekken binnen het communicatieproces voorkomen: bij de communicator, in de tekst, bij de ontvanger en in de cultuur. De *communicator* is de journalist, die door journalistieke keuzes bij de constructie van nieuws bepaalde frames verwerkt in de tekst. In *tekst* zijn frames aanwezig door de gekozen invalshoek van de zender. Frames in tekst zijn te herkennen aan talige kenmerken zoals woordkeuze, metaforen of stereotypen. Vervolgens komen frames tot stand bij het opnemen van de tekst door de *ontvanger* van de boodschap. De interpretatie van de frames door de ontvanger kan verschillen van de frames die de bron van de tekst uitdraagt. De laatste locatie is *cultuur*, de plek waar frames uit voortkomen. De relatie tussen frames en de cultuur wordt tevens toegelicht door Van Gorp (2006b). De frames die in een tekst aanwezig zijn, zijn een weergave van bepaalde frames die bestaan in de maatschappij en cultuur. In het geval van de zwartepietendiscussie is het debat zoals gevoerd in de geschreven media dus een afspiegeling van het reeds bestaande debat, gevormd door de cultuur waarbinnen het is ontstaan. Onderzoek naar frames in geschreven media geeft op deze manier weer welke frames er, ook buiten de media, bestaan in de zwartepietendiscussie. De frames die aanwezig zijn in de tekst zijn daarentegen geen volledige weergave van alle frames die het debat kent.

Framing als onderzoeksgebied

Door de verscheidenheid aan definities van het concept framing bestaan er ook vele verschillende manieren van onderzoek naar framing (Scheufele, 1999). Er is zowel deductief als inductief onderzoek naar frames in media, dat kwalitatief of kwantitatief uitgevoerd kan worden. Het bestaande deductieve onderzoek kijkt naar de aanwezigheid van generieke frames uit de theorie over framing in het onderzoeksmateriaal. Het voordeel van deze methode is dat op basis van de kenmerken van deze frames makkelijk gezocht kan worden naar de aanwezigheid van deze frames in een tekst. Een ander voordeel is dat op basis van de karakteristieken van deze frames eenvoudig grotere datasets geanalyseerd kunnen worden. Een nadeel van deze deductieve methode is dat frames die anders zijn dan de reeds aanwezige frames niet uit het onderzochte materiaal gehaald kunnen worden (Matthes & Kohring, 2008). Bekende generieke frames die gebruikt worden voor deductief onderzoek zijn de frames die Semetko en Valkenburg (2000) in hun uitgebreide onderzoek naar framing in nationale nieuwsmedia. De vijf algemene frames naar voren kwamen uit dat onderzoek zijn: het *conflict frame*, het *human interest frame*, het *morality frame*, het *economic consequences frame* en het *responsibility frame*.

Het vinden van nieuwe frames is het grote voordeel van een inductieve werkwijze (Matthes & Kohring, 2008). De onderzoeker kan met open blik en zonder 'beperking' van bestaande framekenmerken naar de tekst kijken. De nieuwe frames zijn een toevoeging aan de bestaande frames en kunnen op deze manier de basis vormen voor verder deductief onderzoek (Van Gorp, 2007). Hoewel het open beginpunt van de inductieve analyse een voordeel is, maakt de ontbrekende systematische aanpak het ingewikkeld om betrouwbaar onderzoek te doen. Een systematische aanpak van de data-analyse is een vereiste om resultaten te krijgen die betrouwbaar en valide zijn. Een belangrijke voorwaarde voor betrouwbaarheid en validiteit is transparantie van de onderzoeker bij de totstandkoming van de frames in de data, iets wat in veel inductieve studies niet gebeurt (Matthes & Kohring, 2008). Het gebrek aan deze transparantie over de methodiek in een deel van de literatuur maakt het voor nieuwe onderzoeken onmogelijk om de methodiek te gebruiken. Zo beschrijft D'Angelo (2017): *'In the inductive approach, there is no sure-footed theoretical model to guide observation of framing devices. Rather, frames must be mapped through the discovery of patterned associations of words, propositions, and images.'* (p.7).

Een werkwijze die is voorgesteld om deze stapsgewijze aanpak te kunnen realiseren is opgesteld door Pan & Kosicki (1993). Hierbij wordt voor elke tekst een uitgebreide datamatrix gemaakt met zowel talige als structurele elementen van een tekst. Een nadeel hiervan is dat deze complex is om uit te voeren en door de uitgebreide stappen die deze techniek vereist dit slecht op een grotere dataset toegepast kan worden (Matthes & Kohring, 2008). Een ander voorbeeld van een methode die gebruikt kan worden voor stapsgewijs onderzoek naar framing is de inductieve methode door Van Gorp (2007). Deze methode is gebaseerd op de *grounded theory approach* (GTA), waarbij tijdens het onderzoek hypothesen worden gedaan die vervolgens steeds worden getoetst bij de rest van het onderzoeksmateriaal. Deze inductieve manier van onderzoek naar frames zal ook gehanteerd worden in dit onderzoek, wat in de methode van dit onderzoek nog terug zal komen.

Context zwartepietendiscussie

Zwarte Piet verscheen voor het eerst in 1850 in een kinderboek als zwarte 'knecht' van 'Sint Nikolaas' (Helsloot, 2012). In de jaren daarna is Zwarte Piet een vast onderdeel geworden van het jaarlijkse Sinterklaasfeest als bijfiguur en assistent van Sinterklaas. Enkele typische uiterlijke kenmerken van Zwarte Piet zijn volgens de traditie een zwartgeschminkte huid, een pruik met zwart krullend haar en gouden oorbellen. De tegenstanders van Zwarte Piet hebben moeite met deze uiterlijke kenmerken en leggen verband tussen het zwartgeschminkte gelaat van Zwarte Piet en *blackface*, een racistische karikatuur. Deze uiterlijke kenmerken gecombineerd met de assisterende rol van Zwarte Piet maken dat deze door tegenstanders wordt gezien als Europese stereotype van Afrikaanse slaven in het koloniale tijdperk (Helsloot, 2012). Met deze redenen wordt er al langer geprotesteerd tegen de figuur Zwarte Piet. Het nationale, publieke debat ontstond door het protest van Quinsy Gario en Jerry Afriyie tijdens de intocht in Dordrecht (Helsloot, 2012). De voorstanders van Zwarte Piet benadrukken de lange traditie van het Sinterklaasfeest. De figuur Zwarte Piet wordt gezien als essentieel onderdeel van dit feest. Een aanpassing hiervan wordt gezien als een verlies van deze traditie (Hilhorst & Hermes, 2016). Het Sinterklaasfeest wordt zelfs als belangrijkste traditie van Nederland genoemd en met deze reden is zelfs geprobeerd het op te laten nemen in de canon van immaterieel cultureel erfgoed van Nederland (Rodenberg & Wagenaar, 2016). De discussie is groter dan het feest zelf en draait ook om nationale identiteit, waar een deel van de Nederlanders een verlies aan ervaart (Rodenberg & Wagenaar, 2016). Omdat het debat

over Zwarte Piet over dergelijke thematiek gaat, is het nuttig om te onderzoeken op welke manier het debat in de media over Zwarte Piet wordt gevoerd. Ondanks dat dit onderzoek niet ingaat op identiteit, geeft het onderzoek wel inzicht in de manier waarop de discussie wordt gevoerd en welke invalshoeken naar voren komen in de berichtgeving erover.

Methode

In dit gedeelte van het onderzoek licht ik toe op welke manier de resultaten van het onderzoek verkregen zullen worden. Ten eerste ga ik in op de kwalitatieve en inductieve manier van onderzoeken. Verder zal ik uitleggen hoe de artikelen uit het corpus onderzocht worden door middel van open, axiaal en selectief coderen. Verder zal worden weergegeven welke keuzes zijn gemaakt bij het samenstellen van het corpus. Tot slot leg ik uit hoe ik verwacht dat de gevonden frames zich verhouden tot generieke frames uit de literatuur.

Inductief onderzoeken

De aanpak die ik hanteer voor dit onderzoek is gebaseerd op de uitgangspunten voor inductief onderzoek opgesteld door Van Gorp (2007). Zoals in het theoretisch kader beschreven is, bestaat een frame(bundel) uit twee categorieën: *framing devices* en *reasoning devices*. De *framing devices* zijn elementen die zichtbaar in de tekst aanwezig zijn. Hier vallen de volgende onderdelen onder: woordkeuze, metaforen, exemplarische gebeurtenissen, slagzinnen, visuele beelden en afbeeldingen. Deze onderdelen uit de tekst hangen samen met een onderliggende structuur, die de *reasoning devices* genoemd worden. De vier volgende aspecten vormen samen deze *devices*: de definitie, de oorzaak, de verantwoordelijkheid en de oplossing van het probleem (Van Gorp, 2007). Doordat deze niet direct zichtbaar zijn in de uiterlijke kenmerken van de tekst, is een kwalitatieve analyse een goede manier om deze te onderzoeken. Een kwalitatieve aanpak heeft als voordeel dat de onderliggende structuren van een frame onderzocht kunnen worden, iets wat door het analyseren van de *framing devices* alleen niet volledig lukt (Van Gorp, 2007).

De *framing devices* in combinatie met de bijbehorende *reasoning devices* worden een framebundel of *frame package* genoemd en vormen zo een frame (Gamson & Modigliani, 1989).

Open, axiaal en selectief coderen

Om het materiaal systematisch te analyseren is gekozen voor drie soorten manieren van coderen die na elkaar plaatsvinden: open, axiaal en selectief coderen (Van Gorp, 2007). Open coderen gebeurt door de tekst als geheel open te breken en per eenheid te analyseren welke elementen van de tekst tot een frame behoren (Khandkar, 2009). Dat houdt in dat er eerst in de tekst wordt gezocht naar verschillende *framing devices* die betrekking hebben op het

onderzoeksthema, in dit geval de zwartepietendiscussie. Om de *reasoning devices* te kunnen ontdekken, is er gelet op de framing devices omtrent de volgende aspecten van de zwartepietendiscussie: de voorstanders in de discussie, de tegenstanders in de discussie, Zwarte Piet en de discussie zelf. De wijze waarop er naar deze vier aspecten verwezen werd in de artikelen, vormde een belangrijk uitgangspunt bij het markeren van *framing devices* in de artikelen.

De tweede stap in het onderzoek is het axiaal coderen. Bij het axiale coderen worden op basis van de tekstuele kenmerken uit de tekst de *reasoning devices* in kaart gebracht. Hierbij wordt gezocht naar patronen en clusters in de *framing devices*. Verder wordt er los daarvan gezocht naar aanwezigheid van *reasoning devices*. Tot slot wordt bij het selectieve coderen gekeken naar combinaties van *framing devices* en *reasoning devices* die samen logisch een frame kunnen vormen. Dit gebeurt op basis van enkele criteria, zoals de logische connectie tussen *framing* en *reasoning devices* en of er genoeg elementen aanwezig zijn in het corpus om van een frame te kunnen spreken. De resultaten van deze inductieve analyse worden weergegeven in een matrix waarin de frames zijn ingedeeld op basis van deze aanwezige elementen.

Bij het analyseren van de artikelen is gebruik gemaakt van markeringen. In bijlage 1 is een gemarkeerd artikel toegevoegd ter indicatie. De elementen in de tekst die gemarkeerd zijn, zijn *framing devices*. Bij de markering is geen onderscheid gemaakt in welk soort *framing device* het is (metafoor, voorbeeld, woordkeuze, etc.). Categoriseren waar een *framing device* naar verwees gaf namelijk meer inzicht in de manier waarop verschillende actoren in het debat worden beschreven. De gemarkeerde elementen geven weer op welke manier er gesproken wordt over de verschillende categorieën, namelijk: de voor- en tegenstanders van Zwarte Piet, de discussie zelf en Zwarte Piet. *Framing devices* die niet binnen één van deze vier categorieën vielen maar wel gerelateerd zijn aan de zwartepietendiscussie zijn gecategoriseerd als 'overig'. Een voorbeeld daarvan is de verwijzing naar de snelwegblokkade als de 'Slag om Dokkum' of het voorbeeld van het 'Calimero-complex' van de Friezen (zie bijlage 1). De *framing devices* zijn per categorie bekeken en vervolgens is er gezocht naar logische patronen en combinaties. Zo is de nadruk op de illegaliteit van de snelwegblokkade

verbonden met de nadruk op de ‘vreedzame’ actievoerders. Tot slot werd op basis van deze combinaties in *framing devices* de *reasoning devices* in kaart gebracht.

Link generieke frames

Om de relatie tussen de frames uit de resultaten en de generieke frames uit de literatuur te bepalen, worden deze met elkaar vergeleken. De frames gevonden in de krantenartikelen worden vergeleken met een vijftal generieke frames uit de literatuur (Semetko en Valkenburg, 2000). De frames zijn: het *human interest frame*, het *responsibility frame*, het *conflict frame*, het *economic frame* en het *morality frame*. Een ander aspect dat meegenomen wordt in de vergelijking tussen de frames uit de resultaten en de literatuur is de mogelijke aanwezigheid van *master frames* door Van Gorp (2006b). Vergelijking op basis van de karakteristieken van de vijf generieke frames en de eigenschappen van de gevonden frames zal laten zien hoe deze zich tot elkaar verhouden.

Corpus

De krantenartikelen die onderzocht zijn komen uit vier grote landelijke kranten. De kranten zijn, in volgorde van oplage (hoog-laag): De Telegraaf, Trouw, de Volkskrant en NRC Handelsblad. Om te zorgen dat het onderzoeksmateriaal divers is, zijn er kranten gekozen die verschillen in politieke kleur. De artikelen werden gezocht in digitaal archief Nexis. De artikelen zijn gezocht met de zoekterm ‘Zwarte Piet’. Hierbij is gezocht naar artikelen gepubliceerd in de genoemde kranten van 18 november 2017, de dag waarop de landelijke intocht in Dokkum plaatsvond, tot en met 5 december 2017, de dag waarop het Sinterklaasfeest officieel gevierd wordt. Deze periode bevat zowel de berichtgeving over de snelwegblokkade als de zwartepietendiscussie die deze heeft beïnvloed. Om een breed overzicht te krijgen van de verschillende soorten frames die gebruikt worden is er geen onderscheid gemaakt tussen het soort artikel in het corpus (bijvoorbeeld: opinie, berichtgeving of ingezonden brief). Om te garanderen dat de intocht in Dokkum in elk artikel voorkomt, is binnen de Nexis-resultaten gezocht op ‘Dokkum’. Het corpus bestond uit 75 artikelen, waarvan 25 artikelen in NRC Handelsblad, 19 artikelen in de Volkskrant, 16 in Trouw en 15 in De Telegraaf.

Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten weergegeven die verkregen zijn door het uitvoeren van de methode. Tabel 1 geeft vier gevonden frames weer aan de hand van de bijbehorende *reasoning devices* en *framing devices*. In dit hoofdstuk wordt per frame toegelicht hoe deze naar voren komt uit de artikelen. Vervolgens wordt besproken op welke manier deze frames zich verhouden tot vijf generieke frames uit de literatuur.

Tabel 1

Frames in corpus

Naam frame	Reasoning devices			Framing devices			Overige taalelementen
	Definitie probleem	Oorzaak probleem	Consequenties probleem	Mogelijke oplossing/actie	Weergave voorstanders Zwarte Piet	Weergave tegenstanders Zwarte Piet	
1. 'Randstad versus provincie'	Het pietendebat wordt opgedrongen door de Randstad aan de rest van Nederland	Er is een kloof tussen de Randstad en provincie	Onvrede in de rest van het land over het voeren van discussie	De discussie in de Randstad laten	Nuchtere Friezen, gewone burgers, Randland	Beroepsgekwetsen uit 020, grachtengordel, culturele elite	Calimero-complex Friezen, gigantische kloof, mentaliteitsverschil, cultuurstrijd
2. 'Traditioneel kinderfeest'	De discussie verpest het traditionele kinderfeest	De actievoerders tegen Zwarte Piet die hun onvrede uiten	Het actievoeren van de tegenstanders vormt een bedreiging voor de traditie	De discussie dient niet tijdens Sinterklaas te worden gevoerd	Onschuldige kinderen	Hysterisch, herriescoppers, relschoppers	Geen racistische intentie, traditie, folklore, fijne jeugdherinneringen

3. 'Inclusief kinderfeest'	De figuur Zwarte Piet is kwetsend voor een bepaalde groep	Zwarte Piet is een racistische karikatuur	Het Sinterklaasfeest is niet meer leuk voor alle kinderen/mensen	Dialogo aangaan, figuur Zwarte Piet aanpassen	Machtige meerderheid	Onderdeel samenleving waar naar geluisterd moet worden	Geleidelijke verandering, tradities veranderen, aanpassing is eenvoudig
4. 'Moord op demonstratie recht'	Het recht op demonstratie wordt ontnomen van tegenstanders Zwarte Piet	Gewelddadige acties van extreme groeperingen	Recht op meningsuiting/betogingsrecht is een belangrijk recht	Sancties op illegale acties tegen tegenstanders Zwarte Piet en waarborgen recht demonstratie	Extreemrechtse groeperingen, illegaal, doorgeslagen	Vreedzame actievoerders met legale, aangekondigde demonstraties	Vergelijking burgerrechtenbeweging Amerika en moord op Bonifatius

De bovenstaande tabel geeft vier frames weer die gebruikt worden in de onderzochte nieuwsartikelen. Deze frames zijn weergegeven aan de hand van de vier bijbehorende framebundels. De *framing devices* die in de tabel genoemd worden zijn een kleine selectie talige elementen die indicatief zijn voor het taalgebruik rondom dit frame.

Frame 1: 'Randstad versus provincie'

Het eerste frame dat naar voren komt bij het analyseren van het corpus is het 'Randstad versus provincie'-frame. Binnen het frame wordt de zwartepietendiscussie gedefinieerd als een verschil in mentaliteit tussen inwoners van de Randstad versus de rest van Nederland (vaak naar gerefereerd als 'de provincie'). Dit frame benadrukt de verschillen tussen beide regionale gebieden. In dit frame wordt 'Randstad' gezien als tegenstander van Zwarte Piet en 'de provincie' als voorstander van Zwarte Piet. Naar aanleiding van de snelwegblokkade wordt de zwartepietendiscussie gezien als een symbool voor de 'kloof' tussen Randstad en de rest van Nederland.

Voor de *reasoning devices* van dit frame geldt dat het probleem wordt geformuleerd als een overbodige discussie die door een kleine groep uit de Randstad wordt opgedrongen aan de rest van Nederland. Deze laatste groep zou helemaal geen probleem zien in Zwarte Piet. De oplossing ligt volgens dit frame bij de mensen uit de Randstad, zij zouden moeten 'stoppen met zeuren'.

De talige elementen, oftewel *framing devices*, benadrukken de tegenstelling. Zo wordt het verschil tussen Randstad en provincie benadrukt met termen als 'kloof', 'cultuurstrijd' en 'mentale breuk'. Dit element van confrontatie komt ook naar voren in de titel 'Slag om Dokkum', die De Telegraaf gebruikte om de snelwegblokkade te typeren (Duk, 2017b). De tegenstanders van Zwarte Piet komen naar voren als 'kleine culturele elite uit Amsterdam', 'stel activisten uit de randstad' of 'randstedelijke relschoppers'. Hun protest wordt 'gezeur' genoemd. Voorstanders van Zwarte Piet worden in dit geval gelijk gesteld aan de provincie, Friesland of de rest van Nederland. De 'volksheid' van de voorstanders komt naar voren door beschrijvingen als 'normale burgers' en 'boze Friezen'. Verder past de beschrijving van initiatiefneemster van de snelwegblokkade Jenny Douwes als een heldin (ook wel 'Jenny d'Arc' genoemd) ook binnen dit frame, doordat zij wordt geportretteerd als de held die zorgde voor het 'buiten houden van de Randstad'. Verder is de gemaakte vergelijking tussen Friesland en

Calimero of het Calimero-complex een veelvoorkomend fenomeen ten aanzien van de onvrede over de 'macht' van de Randstad. Tot slot is een opvallend detail van het 'Randstad versus provincie'-frame dat de media zelf ook over dit frame schrijven in de berichtgeving. In verscheidene artikelen wordt het frame zelf behandeld en ook soms veroordeeld. Dit wordt meta-communicatie genoemd (Esser, Reinemann & Fan, 2001).

Frame 2: 'Traditioneel kinderfeest'

Het tweede frame dat in de artikelen naar voren komt, is het frame dat binnen de discussie de nadruk legt op het feit dat het Sinterklaasfeest bedoeld is voor kinderen. Dit frame legt de nadruk op de positieve aspecten van de viering, zoals warme en vroege herinneringen aan het feest, de gezelligheid die ermee gepaard zou moeten gaan en de traditie/folklore. De tegenstanders van Zwarte Piet worden gezien als een gevaar voor de viering van het Sinterklaasfeest en het feestelijke karakter daarvan. De protesten van anti-Zwarte Piet *tijdens* de (landelijke) intocht worden binnen dit frame ervaren als een grote hinder. De activisten tegen Zwarte Piet worden ook beschouwd als gevaar voor de kinderen.

In de artikelen komt dit laatste naar voren door het benadrukken van het gevaar van de anti-Zwarte Pietactivisten. Zo wordt er naar deze activisten gerefereerd als 'herrieschoppers', 'hysterisch', 'radicaal' en wordt genoemd dat demonstreren niet mag 'tussen de kindertjes'. Wat de *reasoning devices* betreft, is het gedefinieerde probleem dat de discussie over Zwarte Piet het feest 'bederft' en dit de traditie in gevaar brengt. De oorzaak ligt volgens dit frame bij de actievoerders tegen Zwarte Piet die de discussie op de kaart zetten met hun demonstraties. De aangedragen oplossing die naar voren komt uit de artikelen is het tot zwijgen brengen van de tegenstanders van Zwarte Piet, in ieder geval tijdens de intocht.

Frame 3: 'Inclusief kinderfeest'

Dit frame is een tegenwerping op het frame van het traditionele kinderfeest. Bij dit frame staat nuance en inclusiviteit centraal en wordt gepleit voor verandering. Deze verandering wordt in het belang gesteld van zwarte kinderen en mensen die zich gekwetst voelen door de kenmerken van en associaties met Zwarte Piet. Bij dit frame komt de nuance naar voren en wordt gepraat in termen van 'dialogoog' en 'tradities die niet in beton zijn gegoten'. De groep die Zwarte Piet wil aanpassen wordt niet gepresenteerd als een minderheid die zich stil moet

houden, maar als een onderdeel van de samenleving waar naar geluisterd dient te worden. Een vergelijking die binnen dit frame wordt gemaakt, is die van een kind met allergieën in de klas, met wiens behoeften rekening wordt gehouden zonder daarover te discussiëren.

Frame 4: "Moord" op demonstratierecht

In dit frame staat het belang van het recht op meningsuiting en het betogingsrecht centraal. Dit frame komt vooral naar voren bij het behandelen van de snelwegblokkade. De nadruk ligt op de rechten van de tegenstanders van Zwarte Piet om hun mening te mogen verkondigen. In de artikelen waarin dit frame voorkomt, wordt benoemd dat de anti-Zwarte Pietactivisten vreedzaam te werk gaan en dat hun demonstraties aangevraagd zijn. Hier tegenover staat het benadrukken van de onjuistheid van de partij die de demonstratie heeft verhinderd. Zo wordt de snelwegblokkade een 'illegale actie' genoemd waarbij 'extreemrechts' 'helemaal jihad ging' door middel van 'wit geweld'. Het uiteindelijke gevolg van de blokkade, de demonstratie die niet door kon gaan, wordt 'moord op het betogingsrecht' genoemd. Deze moord werd vergeleken met de moord op Bonifatius die in Friesland kwam om te bekeren, maar werd vermoord door heidense Friezen. Tevens wordt er verwezen naar de Amerikaanse burgerrechtenbeweging in verband met het demonstratierecht. Binnen dit frame wordt het ontnomen recht op betogen geproblematiseerd. De oorzaak van dit ontnomen recht wordt in de artikelen gelegd bij de extreemrechtse groepering die zich uit door middel van gewelddadige acties.

Hoe verhouden deze frames zich tot de frames in de bestaande literatuur?

Per frame zal een korte toelichting worden gegeven over de inhoud ervan en vervolgens wordt weergegeven op welke manier de specifieke frames in dit onderzoek zich verhouden tot deze algemene frames.

Conflict frame. Het conflict frame legt sterke nadruk op het conflict tussen verschillende groepen, individuen of instanties. Dit wordt gedaan om de aandacht van het publiek te krijgen. Het element van conflict komt sterk naar voren in de artikelen die onderdeel zijn van het corpus. De zwartepietendiscussie wordt over het algemeen getypeerd door conflict, maar door de snelwegblokkade komt (letterlijke) confrontatie nog meer naar voren. Van alle gevonden frames legt vooral het 'Randstad versus provincie'-frame nadruk op tweestrijd. Ook

bij het 'moord op de demonstratierecht'-frame is de nadruk op strijd duidelijk aanwezig. Maar ook voor de andere frames kan gesteld worden dat de nadruk ligt op conflict.

Human interest frame. Dit frame benadrukt de menselijke of emotionele kant van een bepaald onderwerp. De twee frames die het 'kinderfeest' centraal zetten hebben overeenkomsten met dit frame. In de twee frames worden kinderen en hun emoties centraal gezet als reden om Zwarte Piet juist wel of niet van een ander uiterlijk te voorzien. Echter, het is niet zo dat kinderen in dergelijke mate worden ingezet om in te spelen op emotie.

Economic consequences frame. Indien vooral de economische gevolgen van een bepaald probleem/onderwerp worden benadrukt, spreekt men van een *economic consequences frame*. Deze nadruk is niet aanwezig bij de gevonden frames. Het maatschappelijke debat over de zwartepietendiscussie richt zich meer op immateriële aspecten, zoals traditie, cultuur en mensen zelf. Het ontbreken van aanwezigheid van dit frame is dan ook niet onlogisch.

Morality frame. Dit frame benadrukt het morele aspect van een bepaalde zaak of onderwerp. Vooral bij het frame dat het demonstratierecht centraal zet, speelt dit een rol. Hierbij wordt het verbieden van demonstratie en meningsuiting niet alleen juridisch, maar ook moreel in twijfel getrokken.

Responsibility frame. Tot slot is het *responsibility frame* aanwezig indien er duidelijk gemaakt wordt wie de verantwoordelijkheid heeft voor een bepaald probleem of een bepaalde oplossing. Hoewel in de frames 'Randstad versus provincie' en "Moord' op demonstratierecht' wel sterk naar voren komt dat beide kampen elkaar verantwoordelijk houden, zijn de frames er niet op gericht om dit duidelijk te maken.

Masterframes

De vier specifieke frames die zijn gedefinieerd naar aanleiding van dit onderzoek, vallen niet één op één samen met de frames uit het onderzoek van Semetko en Valkenburg (2000). Zo blijkt uit de vergelijking van frames en bijbehorende kenmerken dat de nadruk op economische gevolgen niet voorkomt bij de zwartepietendiscussie. De nadruk op conflict en strijd is sterk aanwezig in het 'platteland versus randstad'-frame. Dit frame past dus in het generieke conflictframe. De nadruk op tweestrijd geldt ook voor het 'traditioneel kinderfeest'-frame en het 'moord op demonstratierecht'-frame. Het *human interest frame* kent overeenkomsten met de twee frames die het kinderfeest centraal hebben staan door de

nadruk op de bescherming van de kinderen. Concluderend kan gesteld worden dat geen van de vier specifieke frames in dusdanige mate overeenkomt met een generiek frame dat er gesproken kan worden van een generiek frame dat dient als masterframe.

Discussie

In mijn onderzoek heb ik het concept framing gebruikt om te onderzoeken op welke manier de media de zwartepietendiscussie weer wordt gegeven. Ik er voor gekozen om artikelen te analyseren uit het najaar van 2017, vlak na de snelwegblokkade bij Dokkum. Deze keuze is gemaakt op basis van de verwachting dat deze gebeurtenis een sterke invloed zou hebben op het media-debat over Zwarte Piet. Die verwachting bleek juist, de gebeurtenis heeft een sterke impuls gegeven aan het debat over Zwarte Piet. Dat maakte dat het interessant was om nader te onderzoeken.

Als het aankomt op de methode van het onderzoek heeft de inductieve werkwijze nadelen gehad. De noodzakelijke interpretatie van de onderzoeker bij het koppelen van de *framing devices* en de *reasoning devices* maakt dat het onderzoek slechter te repliceren is en bovendien door hogere arbeidsintensiviteit slechts uit te voeren op een klein corpus (Semetko & Valkenburg, 2000). Het feit dat het een klein corpus betreft hoeft niet erg te zijn: micro-analyse kan dienen als een basis voor verdere analyse op grotere schaal (Giles & Shaw, 2009). Met een kwantitatieve analyse kan de betrouwbaarheid van frames worden gecontroleerd (Van Gorp, 2007). In het geval van dit specifieke onderwerp kan gekeken worden of de frames die gevonden zijn voor de zwartepietendiscussie van het najaar in 2017 ook terug te vinden zijn in andere jaren of andere media zoals televisie of sociale media.

Een andere mogelijkheid voor nader onderzoek ligt bij de visuele elementen van framing in de media. In dit onderzoek was er hoofdzakelijk aandacht voor de tekst, maar artikelen kennen ook een bepaalde lay-out waarbij het interessant zou zijn om te kijken naar welke elementen uitgelicht worden (bijvoorbeeld in een vergrote quote of een kop). Ook de geplaatste foto's bij een artikel kunnen framen. Zeker in de huidige tijd waarin een groot aandeel van de mensen het nieuws via smartphone tot zich neemt is de rol van beeld significant. Verder zou het inzichtelijk zijn vervolgonderzoek te doen dat zich richt op de verdeling van frames per artikel en de weergave van visies. Worden tegenstanders net zo vaak geciteerd als voorstanders? Welke media gebruiken welke frames? Wat is het verschil in framegebruik? Dergelijke vragen kunnen in dat soort vervolgonderzoek verder behandeld worden. Tot slot is het ook nog een mogelijkheid om andere media te onderzoeken dan de krant, bijvoorbeeld door te kijken naar welke frames er gebruikt worden bij het voeren van de zwartepietendiscussie op sociale media. Hoe verloopt de discussie wanneer deze zonder filter

en tussenkomst van een journalist wordt weergegeven en verschilt deze sterk met de weergave uit de traditionele media? Door analyse van Facebookreacties of bijdragen op fora zou dit kunnen worden onderzocht.

Conclusie

In dit eindwerkstuk is kwalitatief onderzoek gedaan naar framing in de berichtgeving omtrent Zwarte Piet in traditionele geschreven media. Dit is gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

Welke frames worden er in de discussie over Zwarte Piet gebruikt in landelijke geschreven traditionele nieuwsmedia en op welke manier verhouden deze zich tot bestaande generieke frames in de literatuur over framing?

Aan de hand van een inductieve analyse zijn 75 artikelen van vier grote landelijke kranten onderzocht op het gebruik van frames. Uit deze analyse zijn vier frames naar voren gekomen: het 'Randstad-provincie'-frame, het 'traditionele kinderfeest'-frame, het 'inclusieve kinderfeest'-frame en het "moord' op demonstratierecht'-frame. In vergelijking met de vijf generieke frames zoals genoemd in bestaande literatuur over framing in nieuwsmedia, zijn er veel overeenkomsten te ontdekken. Zo komt de nadruk op conflict uit het conflict frame sterk naar voren in de tegenstelling die benadrukt wordt in het 'Randstad versus provincie'-frame. Verder zijn het human interest frame en het morality frame ook aanwezig in de frames die de nadruk leggen op het Sinterklaasfeest als een kinderfeest. Maar ondanks deze overeenkomsten kan er niet gesproken worden van generieke frames die als masterframes dienen voor de specifieke frames.

Bibliografie

- Andsager, J. L. (2000). How interest groups attempt to shape public opinion with competing news frames. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(3), 577-592.
- De Volkskrant. (2018, 11 oktober). Boegbeeld A7-blokkade Jenny Douwes: het moest een 'spontane, ludieke' actie zijn. *de Volkskrant*. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/boegbeeld-a7-blokkade-jenny-douwes-het-moest-eeen-spontane-ludieke-actie-zijn~b4e02f59/>
- De Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information Design Journal & Document Design*, 13(1).
- Duk, W. (2017a, 20 november). Friezen trots op 'Jenny d'Arc'. *De Telegraaf*. Geraadpleegd van <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1269934/friezen-trots-op-jenny-d-arc>.
- Duk, W. (2017b, 18 november). 'Zelden werd kloof tussen Randstad en provincie zo zichtbaar als in Slag om Dokkum'. *De Telegraaf*. Geraadpleegd van <https://www.telegraaf.nl/nieuws/1266117/zelden-werd-kloof-tussen-randstad-en-provincie-zo-zichtbaar-als-in-slag-om-dokkum>
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication*, 43(4), 51-58.
- Entman, R. M. (2007). Framing bias: Media in the distribution of power. *Journal of communication*, 57(1), 163-173.
- Esser, F., Reinemann, C., & Fan, D. (2001). Spin doctors in the United States, Great Britain, and Germany: Metacommunication about media manipulation. *Harvard International Journal of Press/Politics*, 6(1), 16-45.
- Gamson, W. A., & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American journal of sociology*, 95(1), 1-37.
- Geelen, J. (2017, 25 november). "Suggestieve" kop in de krant zorgde voor ophef, de aanhalingstekens deden duidelijk hun werk niet. *de Volkskrant*. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/suggestieve-kop-in-de-krant-zorgde-voor-ophef-de-aanhalingstekens-deden-duidelijk-hun-werk-niet~b6abe5af/>
- Giles, D., & Shaw, R. L. (2009). The psychology of news influence and the development of media framing analysis. *Social and personality psychology compass*, 3(4), 375-393.
- Helsloot, J. I. (2012). Zwarte Piet and cultural aphasia in the Netherlands. *Quotidian. Journal for the study of everyday life*, 3.

- Hilhorst, S., & Hermes, J. (2016). 'We have given up so much': Passion and denial in the Dutch Zwarte Piet (Black Pete) controversy. *European journal of cultural studies*, 19(3), 218-233.
- Khandkar, S. H. (2009). Open coding. *University of Calgary*, 23, 2009.
- Matthes, J. (2009). What's in a frame? A content analysis of media framing studies in the world's leading communication journals, 1990-2005. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 86(2), 349-367.
- Matthes, J., & Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of communication*, 58(2), 258-279.
- Nieuwenhuis, M. (2018, 19 april). Tientallen voorstanders Zwarte Piet vervolgd om snelwegblokkade. *Algemeen Dagblad*. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/binnenland/tientallen-voorstanders-zwarte-piet-vervolgd-om-snelwegblokkade~a8388e7b/>
- Obbink, H. (2017, 7 november). Zwarte Piet verdeelt stad en ommeland. *Trouw*. Geraadpleegd van <https://www.trouw.nl/nieuws/zwarte-piet-verdeelt-stad-en-ommeland~b37409d1/>
- Pan, Z., & Kosicki, G. M. (1993). Framing analysis: An approach to news discourse. *Political communication*, 10(1), 55-75.
- Reese, S. D. (2007). The framing project: A bridging model for media research revisited. *Journal of communication*, 57(1), 148-154.
- Rodenberg, J., & Wagenaar, P. (2016). Essentializing 'Black Pete': competing narratives surrounding the Sinterklaas tradition in the Netherlands. *International Journal of Heritage Studies*, 22(9), 716-728.
- Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of communication*, 50(2), 93-109.
- Van Gorp, B. (2005). Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue. *European Journal of Communication*, 20(4), 484-507.
- Van Gorp, B. (2006a). *Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers*. Leuven: Acco.
- Van Gorp, B. (2006b). The constructionist approach to framing: Bringing culture back in. *Journal of communication*, 57(1), 60-78.
- Van Gorp, B. (2007). Het reconstrueren van frames via inductieve inhoudsanalyse: uitgangspunten en procedures.

Van Laarhoven, K. (2018, 15 november). Leider Kick Out Zwarte Piet: “Dit is pesten en dat moet stoppen”. *NRC Handelsblad*. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/11/15/dit-is-pest-en-dat-moet-stoppen-a2755433>

Bijlage 1: voorbeeld geanalyseerd artikel

Dokkum (25 november 2017, NRC Handelsblad)

Veel Amsterdammers denken er stiekem weleens over na: de stad uit, weg van de drukte. Journalist en radiomaker Petra Possel (54) deed het. Na 30 jaar Amsterdam verhuisde ze naar een klein dorpje in Friesland. In *NRC* brengt ze regelmatig verslag uit.

Sinterklaas kwam aan in Amsterdam en tegelijkertijd in **Dokkum**, 180 kilometer noordelijker. Hoe zo'n leugen standhoudt, terwijl ieder kind van zes jaar een iPad heeft, is mij een raadsel, maar hij was er. In beide steden. Met een rode mijter. En een lange baard. Vriendelijk wuivend met een oude hand in wit satijn.

In de uren voorafgaand aan dit hooggeëerd bezoek was het bij mij in Friesland ongewoon onrustig. Een **pro-Zwarte Pietenclub** blokkeerde bussen met **anti-Zwarte Pietdemonstranten** die op weg waren naar **Dokkum** om de Friezen nog eens uit te leggen hoe het zit met **Zwarte Piet en racisme**. Na twintig minuten had de politie de blokkade opgelost, er waren kentekens en namen genoteerd en ondertussen verbood de locoburgemeester van **Dokkum** de demonstratie. **Tweehonderd demonstranten** zetten koers naar het westen en **de Friezen** gingen nog even door. Rap werd geld ingezameld voor mogelijke boetes voor **'de helden'**, de vrouw die het allemaal aanzwengelde werd met **Jeanne d'Arc** vergeleken. Op social media verschenen tekeningen van de Friese vlag met olijke **Zwarte** Pietenkopjes op de plek van plumpebladeren en de actie werd omgedoopt tot **'De Slag bij Dokkum'**. Ook Friezen kunnen overdrijven, hoe graag ze hun **aangeboren noordelijke nuchterheid** ook bezingen.

Sinds ik in Friesland woon eet ik sùkerbôle met de Friezen, hang ik de Friese vlag uit als er iets te vieren of te rouwen valt en ga ik naar dorpsfeesten. Ik hoor de verhalen van Friezen aan die het onderspit delven tegen de **hoge heren en dames uit de Randstad**. De **weezin tegen het westen** lijkt te groeien en ik begrijp dat wel een beetje. Zeker als **zo'n figuur uit het westen met zijn grootstedelijke arrogantie de Friezen** de les komt lezen. En toch voel ik me er ongemakkelijk bij, bij die **anti-Randstad-sentimenten**. Want ik ben als oud-Amsterdammer óók de belichaming van die **westerling**, denk na over **genderissues**, praat over moeilijke kunst, doe **'niet gewoon, want dan doe je gek genoeg'**. Ik voel me soms even als vroeger: importkind in een dorpsgemeenschap, uitgejoeld omdat plat praten niet lukte, nagewezen omdat m'n jurkjes te hip waren, vreemdeling op andermans erf.

De **Slag bij Dokkum** is geen **heldenepos**, eerder een aflevering van de tekenfilm **Calimero** die piepte: **'En zij zijn groot en ik is klein en da's niet eerlijk'**. **Bonifatius kwam trouwens naar Dokkum om de bewoners te bekeren**.

Het kostte hem de kop.

Bekeren en Friezen... dat gaat niet goed samen

Legenda weergave thema's *framing devices* in artikel

- Zwarte Piet
- Discussie
- Voorstanders Zwarte Piet
- Tegenstanders Zwarte Piet
- Overige framing devices